

Ustanavljanje občinskih centrov

Služba za pospeševanje gospodinjstva lahko veliko prispeva k razbremenitvi delovne žene. Kjer ta služba obstaja in je dobro organizirana, tam je delovna žena v znatno ugodnejšem položaju: uspešneje se lahko posveti svojemu poklicu, a njena vloga in aktivnost v družbenem življenju postane večji in pomembnejši. Predvsem zaradi vztrajnega dela Zveze ženskih društev Slovenije in drugih družbenih organizacij ter organov oblasti ima v tej naši republiki vsak okraj službo za pospeševanje gospodinjstva. Z ustanovitvijo občinskih centrov, na čemer se sedaj dela, se bo ta služba še bolj približala delovnim ženam iz mestnih in vaških naselij.

Delo Centralnega zavoda v Ljubljani

Centralni zavod za pospeševanje gospodinjstva v Ljubljani je bil ustanovljen že l. 1953. Ta zavod je, če naj tako rečemo, matična ustanova službe za pospeševanje gospodinjstva v Sloveniji. V začetku je zavod deloval na vsem ozemlju republike, kasneje pa se je začel čedalje bolj razvijati v znanstveno ustanovo, ki daje smernice za delo, samo službo za pospeševanje gospodinjstva na terenu pa prepušča okrajnim zavodom.

Delo v centralnem zavodu je razdeljeno na štiri odseke: za ekonomiko, za prehrano, za pospeševanje gospodinjstva in za strokovni tisk. Vsak odsek ima po več referatov. Odsek za ekonomiko ima na primer referate za ekonomiko v ožjem pomenu, za stanovanje in njegovo opremo, za tekstil (z eksperimentalno šivalnico), za uporabo tehnike v gospodinjstvu, gospodinske pripomočke in za ročne veščine. V odseku za pospeševanje gospodinjstva delajo referenti za pospeševanje gospodinjstva v okrajih in občinah, za šolstvo in strokovno izobraževanje ter referenti za propagando.

Odsek za ekonomiko in njegovi referenti samostojno rešujejo razna vprašanja: sklepajo pogodbe in vzpostavljajo stike z gospodarskimi organizacijami, spremljajo in skrbijo za realizacijo projektov v tovarnah ter drugih podjetjih itd. Tako na primer sodeluje odsek s Tovarno pohištva v Mariboru, z Gradbeno pohištvenim mizarstvom v Ljubljani, Emajlirko v Celju, Steklarno v Hrastniku, Kovinskim podjetjem v Ložu, z organizacijo ljudske tehnike, Rdečega križa in z Zavodom za pospeševanje obrti.

Ena izmed konkretnih akcij odseka je bila analiza strukture stroškov največjih menz odprtega tipa v Ljubljani. Analiza je služila za ugotavljanje najsmotnejše preskrbe teh restavracij in za boljše delovno organizacijo v njih. Uslužbenci, ki delajo v referatu za ekonomiko tega odseka, so začeli proučevati razen tega osnovne zahteve, ki jih morajo zadovoljevati uslužnostne pralnice na vasi in v mestnih naseljih. Referat za stanovanje in njegovo opremo je izdelal razne načrte za mlačne in druge kuhinje ter propekte za njihovo opremo. Referat za tekstil in eksperimentalna šivalnica pa sta izdelala razne kroje oblek za otroke in noseče žene, nato več serij oblek za podjetja in razne študije za delovne obleke. Referat za tehniko v gospodinjstvu je sodeloval z več tovarnami, ki izdelujejo gospodinj-

ske aparate, in preizkušal nekatere njihove nove izdelke glede na konstrukcijo, potrošnjo energije, kakovost in uporabnost. Referat za gospodinske pripomočke pa je preizkušal razno gospodinsko orodje in analiziral nekatere samostojne pralnice in pralnice v stanovanjskih blokkih v Ljubljani.

Nič manj ni široko tudi delovno področje drugih odsekov. Preko njih je zavod sodeloval z mnogimi drugimi zainteresiranimi, činitelji zaradi ustanovitve in pospeševanja raznih uslužnostnih delavnic, ki naj pomagajo ženam, skrbel za vzgojo strokovnega pedagoškega osebja, ki je potreben pri pospeševanju ekonomike v gospodinjstvu, redno je izdal svoj strokovni list »Sodobno gospodinjstvo«, bilten, brošure in razno literaturo s področja pospeševanja gospodinjstva.

Občinski center za pospeševanje gospodinjstva

Poleg obsežnega dela te centralne ustanove so tudi okrajni zavodi za pospeševanje gospodinjstva razvili široko dejavnost. Tako pripravlja zavod v trboveljskem okraju razne seminarje in tečaje za usposabljanje osebja, ki bo po vaseh in delavskih naseljih reševalo probleme pospeševanja gospodinjstva. Tak seminar v septembru lani je obiskovalo več kakor 100 žensk, pretežno učiteljice in izkušenih gospodinj, ki so kasneje vodile na terenu podobne tečaje. Službo pospeševanja gospodinjstva opravlja zavod po tako imenovanih gospodinskih pospeševalkah oziroma po centrih za pospeševanje gospo-

dinjstva pri občinskih ljudskih odborih. Vse te službe skrbijo za vse oblike izobraževanja gospodinj, za uvajanje modernih načel v gospodinjstvo, za racionalizacijo dela in izrabo tehničnih dosežkov v družbenih in individualnih gospodinjstvih ter za ustanavljanje uslužnostnih delavnic za razbremenitev žene in v pomoč družini. Občinske centre upravljajo upravni odbori, v katerih sodelujejo razen drugih tudi zastopniki družbenih in političnih organizacij.

Pri izdelavi letošnjega delovnega programa Zavoda za pospeševanje gospodinjstva v Novi Gorici so sodelovali Okrajni higienski zavod, Okrajni svet za ljudsko zdravstvo, Okrajna gostinska zbornica, okrajni odbor Rdečega križa, Okrajna zveza združenj, Okrajna zveza ženskih društev in Centralni zavod za pospeševanje gospodinjstva v Ljubljani. Zavod v Novi Gorici skrbi za izboljšanje prehrane prebivalstva, izpopolnjevanje pouka o gospodarjenju, organiziranje službe za pospeševanje gospodinjstva in ustanavljanje uslužnostnih podjetij. Prav tako se zavod trudi, da bi se ustanovile v tovarnah kuhinje, v katerih bi lahko delavke dobile po končanem delu hrano zase in za člane svoje družine, da bi se ustanovile mlečne kuhinje po šolah, da bi se razširilo znanje o konserviranju vrtnin in sadja in za organiziranje gospodinskih tečajev za šolsko mladino ter odrasle.

Poudariti je treba, da so bile prve delavke na polju pospeševanja gospodinjstva v Sloveniji učiteljice osnovnih šol in aktivne gospodinjke, ki so se za to delo usposobile na posebnih seminarjih in tečajih. Sedaj se osebje za delo v tej novi službi usposablja v Gospodinski šoli v Grobljah, ki ima stopnjo višje pedagoške šole. Ta šola deluje že četrto leto, pogoj za sprejem v šolo pa je končana učiteljska šola.

Z. G.

Sodelovanje stanovanjske zadruga z zavodom za pospeševanje gospodinjstva

Zavod za pospeševanje gospodinjstva v Zagrebu je svoječasno organiziral razstavo sodobnih kuhinj. Namen organizatorjev je razen drugega bil, da spodbudi industrijska podjetja k serijski proizvodnji kuhinj, ki bi jih bilo mogoče vgraditi v stanovanja. Odziv podjetij lesne industrije pa je bil šibek — le malo se jih je lotilo izdelovanja modernega funkcionalnega pohištva za kuhinje, nobeno pa še ni začelo proizvajati posameznih delov takega pohištva, kar bi omogočilo gospodinjstvom, da se postopno z njimi oskrbijo.

V Zagrebu skoraj ni primera, da bi v nanovo zgrajeni stanovanjski hiši bila taka kuhinja, kar se v Sloveniji sicer čedalje bolj prakticira. V Zavodu za pospeševanje gospodinjstva so bili celo presenečeni, ko so se pred časom obrnili nanje zastopniki stanovanjske zadruga »Zagreb« z željo, da bi jih seznanili z osnovnimi prvami sodobne kuhinje, ki bi jih za potrebe svojih članov izdelovali v lastni delavnici in vgrajevali v nove stanovanjske hiše. (Zadruga »Zagreb« gradi v Dubravi stanovanjsko naselje družinskih hiš: 14 dvosobnih stanovanj bo dograjenih septembra, a 14 trosobnih v oktobru letos.)

To je prva stanovanjska zadruga, a tudi prvi investitor, ki se je obrnil na Zavod za podatke o tem, kako so projektanti rešili vprašanje kuhinjskega

prostora v družinskih stanovanjih. Zadruga »Zagreb« se je hkrati obrnila na zavod tudi za strokovno mnenje o ureditvi tega dela stanovanja.

Po pogovoru s strokovnjaki v zavodu je stanovanjska zadruga »Zagreb« sklenila, da bo v stanovanjih, ki jih gradi za svoje člane, vgradila kuhinjo tipa B, ki jo je izdelal inž. Ivan Bartolić. Model kuhinje je izdelan v režiji Zavoda za pospeševanje gospodinjstva, izdelal pa ga je neki zasebni obrtnik. Tedaj na tržišču še ni bilo materiala, kakor so uvožene ultrapas ali formaika plošče, ki so odporne za udarce in toploto, lužine in kisline. Sedaj je že mogoče računati s temi materiali. Zadruga bo izdelovala take kuhinje v lastni delavnici po nižjih in višjih cenah, a usvojeni tip bo v dogovoru s projektantom dopolnjen z nekaterimi novimi podrobnostmi. Kuhinja bo izdelana iz panelnih plošč.

V zadrugi so izračunali, da se bo cena stanovanj z vgrajenimi kuhinjami povečala samo za približno 150 do 200 din v mesečnem odplačilu. Glede na to, da bo delo gospodinj v takih kuhinjah znatno olajšano, bi bilo koristno, če bi prizadevanja zadruga »Zagreb« spodbudila tudi druge k podobnim akcijam.